

Obřad druhého sňatku

Předsvatební dotazník

Především si kněz musí ověřit, zda nejsou kanonické překážky uzavření manželství – muž a žena nesmí být v blízkém příbuzenském poměru či v pokrevním příbuzenství, nesmí to být kmotr s křtěncem (či rodičem křtěnce), pěstoun a osvojenec, nikdo z nich nesmí být v platném manželství, nesmí to být manželství čtvrté. Pokud nejsou oba pravoslavnými křesťany, řídí se kněz pokyny archijerejského synodu pro takové případy (i svědkové mají být pravoslavnými křesťany). Musejí být oba plnoletí (18 let), nesmí být nikdo z nich mnich (a dále viz církevní právo).

Otázky klade kněz stojící s epitrachilem a křížem v ruce, snoubenci stojí proti němu – ženich vpravo a nevěsta po jeho levici, tváří k východu – k ikonostasu (pokud se to koná v domě, pak jsou obráceni k domácí ikoně). (Dnes se však většinou koná méně slavnostní neobřadní formou v rámci předsvatební katechese.)

Na závěr je možno za přítomnosti svědků vykonat též formality potřebné, aby byl sňatek platný i před státními zákony (např. dotaz na vzájemnou znalost zdravotního stavu a pod.), včetně vyplnění státem vydaných formulářů, aby mohl být zanesen ve státních matrikách.

Kněz: Blahosloven Bůh náš... Amen.

Otče náš... Neboť tvé jest království... Amen.

Tropar chrámu nebo světci dle domácí ikony.

Kněz poučuje o svatě Tajině sňatku (viz náměty na poučení v závěru). Po důkladném poučení se kněz táže nejprve ženich a pak nevěsty, zda mají úmysl vstoupit ve svazek manželský, zda k tomuto rozhodnutí přistoupili svobodně bez jakéhokoliv nátlaku, zda někdo z nich není prinucen, nebo tak nečiní ze strachu, zda jsou si jisti, že nebyli uvedeni v omyl. (Může připojit i další dotazy, které jsou nutné, má-li být tento sňatek být již bez dalších úředních výkonů platný před státní správou a zapsán do státních matrik).

Pak se kněz modlí vroucí ektenii, do které vloží i prosbu:

Překlad pořízen dle slovanského trebníku. V postupu obřadu je tedy vyznačena většinou praxe slovanská (ruská). Poznámky (o odlišnostech řecké praxe jsou zmínky hlavně v úvodu a v závěru, místy i v průběhu obřadu). Vysvětlivky k Tajině sňatku přeloženy z Nástolní knihy. Údaje o řecké praxi zaznamenány z pozorování. Některé právní poznámky převzaty z knihy: Kobyzev, Novák, Koukal: Církevní právo.

Původní překlad revidován dle CSL a doplněn; 9/2022 — v. 0.3

www.pravoslavni.cz/download/bohoslužby/svatba-druha.pdf

Ještě modleme se za milost, život, pokoj, zdraví, spasení a navštívení Boží služebníka Božího (jméno) a služebnici Boží (jméno) nyní dotázaných a souhlasících s uvedením do stavu manželského.

Po ohlase žehná ženicha i nevěstu křížem, který oni pak políbí, a koná propuštění.

Obřad druhého sňatku

Obřad druhého a třetího sňatku se koná, jestliže se oddávají muž a žena, kteří oba už měli uzavřený církevní sňatek a oba mají písemné rozhodnutí eparchiálního biskupa, že mohou uzavřít další sňatek. V případě, že jeden z páru ještě nebyl církevně oddán a druhý má tímto vstoupit do druhého manželství a má vše výše zmíněné rozhodnutí, koná se plný obřad prvního sňatku. **Obřad prvního sňatku je slavnostního charakteru, kdežto obřad druhého sňatku se nese v duchu pokání.**

Obřad začíná podobně jako při Tajině prvního sňatku. Vynechávají se však některé modlitby a otázky ohledně svobodného rozhodnutí pojmout za manželku (manžela) atd. Neříká se ani: Blahoslaveno království... Po obvykle provedené korunovaci se postupuje dál jako při službě Tajiny prvního sňatku.

V případě, že se obřad zasnoubení koná bezprostředně před oddavkami, pak se již před zásnubami v blízkosti svatých dveří postaví malý stůlek, pokrytý ze všech stran, a na něj se položí evangeliář, kříž, koruny (věnce), pohár (nádobka) s červeným vínem a případně zásnubní prsteny a svěcená voda. Zde koná se obřad sňatku.

Svatební průvod, v jehož čele jsou snoubenci, za nimi svědkové a pak ostatní účastníci, se utvoří v zadní části chrámu – v předsíni chrámové. A dále jak je uvedeno níže na začátku obřadu zasnoubení.

Zasnoubení

Dnes se však koná zasnoubení bezprostředně před sňatkem jako jeden obřad.

čistých příměsí. V manželství se mají muž i žena očistit jako zlato v ohni, povznést se ze země na nebe jako dvě světla, která nezhasnou na věky.

Když kněz vede novomanžele průvodem kruhem kolem evangeliáře, naznačuje se tím, že jako první společné kroky konají manželé vedeni knězem okolo evangelia, tak celý svůj život musí řídit dle evangelia a mají se nechat vést církví. Je obtížné si představit, že by manželský pár mohl vítězně završit svou životní pouť, nebude-li se neustále utíkat ke svému duchovnímu otci, jemuž jedinému mohou a mají vypovědět všechny těžkosti, s nimiž se na své manželské cestě střetávají.

Poznámky k překladu

- 1 Dosl. neposkvrněné, tj. nezneuctěné
- 2 Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a ochraňuj nás...
- 3 Zostuzení, potupy, ostudy
- 4 údem
- 5 Dosl. dlouhou aktivitu, činnost
- 6 Tak dle církevně-slov. překl. i dle rus. synod. Dle kral.: pomocníka, který by při něm stál. Dle ekum.: pomocníka, jemu rovného.
- 7 Dosl.: kytovce
- 8 Koruny = věnce
- 9 Smělostí
- 10 Dosl.: Blahodatí a lidumilností
- 11 Dílo. Moskva 1847, č. 5, s. 60
- 12 Dílo; 2. vyd. SPB 1901, 7, str. 782
- 13 Dílo; 2. vyd. SPB 1898, t. 1, str. 310
- 14 Trojickij S., Christijanskaja filosofia braka. Paříž 1933, s. 51

plnost a uspokojení, které nás činí bohatšími a moudřejšími.

Tato plnost se prohlubuje ještě tím, že ze dvou lidí, spojených jedním životem, vzniká třetí – jejich dítě, které se má nadále rozvíjet podle zákonů dokonalosti. Avšak když mezi manželi – rodiči – panuje nesoulad a spor, který nejsou schopni překonat, tehdy také dítě bude plodem tohoto sporu a bude jeho pokračováním.

Uvažujeme-li o manželství, musíme zároveň myslet na rození dětí. Děti jsou Božím požehnáním. V dětech se rozvíjí krása matčiny i otcovy duše. Rození dětí je po blahodati největším Božím darem člověku na tomto světě.

Prostřednictvím Tajiny manželství je udělována manželům Boží milost i k výchově dětí, které křesťanští rodiče jen napomáhají, jak se o tom vyslovil apoštol Pavel: „Nikoliv já, ale blahodát Boží, která je se mnou“ (1 Kor 15,10).

Andělé ochránci přidělování dětem při svatém křtu na celý život, tajemně, ale při tom citelně, napomáhají rodičům při výchově jejich dítek, když od nich odvracejí různá nebezpečí.

Jenže pokud se manželství stalo pouhým vnějším spojením a nikoliv vnitřním vítězstvím u obou manželů nad svojí sebeláskou a pýchou, pak se to projeví též na dětech, a bude to mít za následek jejich neodvratné odcizení od rodičů – rozkol v domácí církvi. Proti tomu lze bojovat jen každodenním budováním manželství, přemáháním svých vášní a marnivostí, individualismu a sobectví čili sebelásky, která podřívá skutečnou oddanost a obětavou lásku. Manželé nejsou vlastníky jeden druhého. Tajemství šťastného křesťanského manželství spočívá ve společném plnění Boží vůle, které spojuje jejich duše navzájem a s Kristem. Jedinou cestou k tomu je stále prohlubování duchovního života. Je potřebné učit se být náročný k sobě a laskavý k druhému, být velkorysý a dokázat odpouštět. Je nutno vše nasměrovat k jedinému cíli – zachování lásky a duchovnosti v rodině; ostatní přijde poté. Ježíš Kristus pravil: „Hleďte vy nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, a vše (ostatní co potřebujete) bude vám přidáno. Ví zajisté Otec váš nebeský, že (to všechno) potřebujete“ (Matouš 6,33 a 32). Zdá se to být snadné, ale je ve skutečnosti velice těžké nést odpovědnost za vzájemný svazek, dokázat zaujmou v rodině své postavení – muž místo odpovědnosti za rodinu a za její zabezpečení a ochranu, žena pokorné místo pomocnice, vnitřní péče o potřeby rodiny a výchovy dětí. Bůh pomůže tam, kde je na jedné straně zbožnost a pokora a na straně druhé odhodlání a touha budovat křesťanské manželství. Manželství je nesení kříže. Trpělivé snášení těžkostí přináší svým časem sladké duchovní plody. Ne nadarmo se při sňatku zpívá: „Svatí mučedníci...“

Evangelium o zázraku proměnění vody ve víno v Káně Galilejské se čte při svatbě jako symbol sňatku. Snoubenci přicházejí do chrámu a v nádobách svých srdcí si přinášejí „vodu“ lidské vzájemné náklonnosti a rozhodnutí založit rodinu. Při svaté Tajině sňatku se přítomností Kristovou, skrze požehnání kněze, mění tato „voda“ na silné a sladké víno manželství. Snoubenci, kteří přišli do chrámu, neodejdou z něho stejnými, jakými byli před tím. Odnášejí si v srdci radost, pokoj a sílu k manželskému životu.

Proto pijí novomanželé v chrámu ze společné číše víno, aby tím svědčili o své připravenosti pít kalich života, který je naplněn radostí i soužením, dobrem i těžkostí, tím, co nám prozřetelnost Boží sešle, aby utvrdila tuto rodinu a očistila ji od ne-

Po Božské liturgii stojí kněz v oltáři a ti, kdož se chtějí spojit zasnoubením, stojí v předsíni chrámové – muž napravo, žena* vlevo**.

Na pravé straně svatého prestolu leží jejich dva prsteny: zlatý a stříbrný; stříbrný pro muže po pravé straně, zlatý pro ženu po levé, blízko sebe (dnes bývají oba zlaté).

Kněz v oltáři **otevívá královskou bránu** a vychází do chrámu, oblečen v epitrachil a felon (dle ruské tradice i nárukávničky), nese evangelium a kříž, jimiž požehná ze soleje přítomné, a pak jde a klade je na stolek uprostřed chrámu. Poté kněz kráčí do předsíně, kde přivádí muže a ženu k sobě, **spojuje jim ruce** tak, že ruka ženicha se pokládá svrchu na prsty nevěsty (na znamení, že muž je hlava, živitel a ochránce). Na spojené ruce kněz **pokládá epitrachil** (na znamení, že sám Bůh je vede do zákonného manželství), a zatímco přidržuje epitrachil na jejich spojených rukách, vede je o kousek dál do předsíně, kde pak už stojí po celé zasnuby vedle sebe, čelem k oltáři. Tam **žehná rukou hlavy** nově zasnubovaných třikrát, **podává jim rozžaté svíce** *** a okurkuje na způsob kříže.

Kněz (nebo diákon) čelem k oltáři koná ektenii.

Diákon volá: Požehnej vладыko.

Kněz: Blahosloven Bůh náš, vždycky, nyní i příště, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Diákon: V pokoji k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Pokračuje s prosbami velké ektenie;

Za pokoj shůry a spásu duší našich k Hospodinu modleme se.

(*) Dle ruské praxe žena při obřadu nadržuje svatební kytici. V Řecku ano.

(**) Podle ruské praxe stojí od sebe v povzdálí, čelem proti sobě; muž na pravé části chrámu (podobně jako je na ikonostase vpravo ikona Spasitele) a žena v levé části (podobně jako vlevo je ikona Bohorodice); v předsíni poblíž vrat chrámových.

(***) V Rusku žehná rukou každého jen jednou (a pak při předávání svíce požehnáva ještě touto svící). Svatební svíce opatrují po celý život až do hrobu. Jednou při pohřbu ji kněz bude vkládat do rukou nebožtíka v rakvi. V řecké praxi oddávání svíce nemají. Nevěsta drží při obřadu svatební kytici.

Za mír celého světa, za blaho svatých církví Božích a za sjednocení všech k Hospodinu modleme se.

Za svatý chrám tento za vcházející v něj s vírou, zbožností a bázní Boží k Hospodinu modleme se.

Za vladyku našeho (jméno) ... za důstojné kněžstvo, diakonstvo v Kristu, za veškeré duchovenstvo a lid k Hospodinu modleme se.

Po modlitbě za biskupa a duchovenstvo následuje:

Diákon: Za služebníka Božího (jméno) a služebnici Boží (jméno), kteří se spolu zasnubují, a za spásu jejich k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby se jim dostalo dítek k zachování rodu a aby jim dáno bylo vše, oč k spáse své prositi budou, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby jim byla seslána láska dokonalá a pokojná i pomoc, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby zachováni byli ve svornosti, jednomyslnosti a pevné víře, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby požehnání byli v bezúhonném životě, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby jim Hospodin, Bůh náš, daroval manželství počestné a lože čisté¹ k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

A dále pokračuje ektenie jako obvykle (věřící odpovídají na prosby):

Diákon: Abychom vysvobozeni byli od všelikého soužení, hněvu a nouze, k Hospodinu modleme se.

Slova ap. Pavla o intimním manželském soužití: „Nerozlučujte se jeden od druhého, leda se vzájemným souhlasem a jen na čas, abyste byli volni pro modlitbu (*tj. v době postní; pozn.*). Potom zase buďte spolu, aby vás satan nepokoušel skrze nezdrženlivost vaši“ (1 Kor 7,5). Manželé se tedy nemají svévolně odpírat jeden druhému, protože to může vyvolávat nespokojenost či vést k rozbití manželství nevěrou.

Jiné zamyšlení

Podle sv. Jana Zlatoústého je manželství „podivuhodná ctnost“.

Svoji bohoslužbou Církev zprostředkovává novomanželům blahodátne síly k setrvání v jednotě společného života, aby byli oba „jedním tělem“ (1 Mojž. 2,24) a s Církví byli „jedno srdce a jedna duše“ (Sk 4,32). Počátek svého života novomanželé spojují se zjevenou pravdou: „Neboť kde se dva nebo tři shromáždili v mém jménu, tam jsem mezi nimi“ (Mt 18,20). Tato pravda podle víry těch, kteří vstupují do manželství, jim odkrývá tajemství přítomnosti samého Ježíše Krista mezi nimi, který je korunuje slávou a ctí.

Ohledně rození a výchovy dětí: svatý Jan Zlatoústý srovnává manželský svazek křesťanů s hnízdem, ve kterém matka krmí mláďata, aby se ptáčata naučila bezpečně létat, aby se jim zpevnila křídla, objevila se síla a mláďata nezůstávala v hnízdě navždycky. „Hospodin,“ říká sv. Jan Zlatoústý, „nás od věčnosti vedl k nebi a ukázal nám cestu, která tam vede... A když to ukázal, zanechal nás na dlouhý čas v tomto světě a v manželství jako v hnízdě. Když nám po čas toho dlouhého času vyrostla křídla cností, tehdy přišel On, začal nás tiše a pomaličku vyvádět ze zřejšího příbytku, uče nás vznášet se k hornímu (nebeskému) sídlu. Tímto způsobem... ti ušlechtilí, světlo milující, opouštějí s velkou lehkostí hnízdo, vzlétají do výšin a dosahují nebeské, zřikající se pozemského“⁷.

Svatost křesťanského manželství je činí takovým, že se nesrovnává s žádným manželstvím uzavřeným mimo Církev, neboť Boží milost se stává „skalou“, na které se rodina buduje, jak již bylo řečeno, jako „domácí církev“ (Kol 4, 15), „církev podle podstaty svého života“⁸. Právě církevnost dává rodině křídla, pomocí nichž je možno se vznést do horního světa a nasycovat rodinný život blahodátnou láskou k Bohu a k sobě navzájem. Církevnost jim dává klíč ke zbožnému přání čistoty a pečeti oddanosti, která je naprosto nutná k naplnění manželského tajemství a k pokroku ve zbožnosti. Čistota a oddanost křesťanského manželství otevírají dveře k proměně živočišného těla rodiny na tělo duchovní.

V důsledku blahodátného působení bohoslužby Tajiny manželství dostávají manželé sílu stát se „přístavem čistoty“. S pomocí Boží napomáhá manželský svazek lidem silít ve víře a v jednotě křesťanského života, aby dosáhli míry plného vzrůstu Kristova – dokonalého člověka (Efez 4,13).

Manželství je posvěcením a současně svatou Tajinou. V něm se uskutečňuje proměna člověka, rozšíření jeho osobnosti. Člověk získává, objevuje, nachází nový pohled na život, nové životní pocity a zkušenosti, rodí se pro svět v nové plnosti. Pouze v manželství je možné plné poznání člověka, vidění jiné – druhé – osoby. V manželství se člověk ponořuje do opravdového života, vstupuje do něj skrze druhou osobu. Nachází sebe v druhém. Toto poznání a nový život nám dávají zakusit završující

a majetkem. Žena je dle Bible „pomocnicí mužů“.

Muž, podle sv. Jana Zlatoústého, skutky i slovy zasévá v domě zbožnost; a žena nechť dohlíží na dům, ale kromě této povinnosti má ještě náročnější úlohu, aby rodina pracovala pro Boží Království⁶. Muž si má uvědomit, že musí projevovat péči o spásu duše své manželky. Žena má stejnou odpovědnost jako muž za to, aby se vše v rodině dělo ke slávě Boží. Starostlivostí o tyto věci nedovolují manželé, aby se k nim přiblížily rozpory, nepřátelství, nenávisť. Za to – i pro to – vše posílá Bůh svoji blahodať a slibuje chránit místo jejich přebývání. Prostřednictvím manželství jsou manželé povinni vniknout do života Církve láskou k pravdě (2 Tes 2,10), tj. tak, aby světlo této lásky zazářilo pro ně v celé plnosti a svítilo jim stále.

Manželé budují svůj život na Božích přikázáních, které je učí novému životu a pomáhají správně řešit životní úkoly a problémy.

Prostřednictvím obřadu bohoslužby Tajiny manželství povyšuje svatá Církev manželský svazek na stupeň svaté Tajiny. Účastí na jejím konání ženich a nevěsta skládají před knězem a Církví svůj svobodný slib setrvat vždy ve vzájemné manželské věrnosti a nerozlučném spojení. A Církev jejich přání stvrzuje. Jejich svazek je požehnáván jako duchovní svazek podobný svazku Krista a Církve, jako obraz tohoto duchovního sjednocení. Pro ty, kteří vstupují do manželství, vyprošuje Církev milost čisté jednomyslnosti k požehnanému rození a křesťanské výchově dětí.

Manželství je malá církev. Smysl a podstata manželství je služba Bohu. Do manželství mají muž i žena přinést jako nejcennější vklad a věno svou neposkvrněnost a nevinost, která se stává pevným a drahocenným základem manželství. Manželé by neměli důvěrně znát nikoho jiného než jen sebe vzájemně. Proto je tak důležité uchovávat si v mládí čistotu až pro zákonné manželství.

Bůh však přijímá každého, kdo má pevný úmysl očistit svědomí pokáním a vstoupit na cestu věrnosti a založení rodiny.

Nelze slovy vyjádřit štěstí manželství, potvrzeného Církví, posvěceného jejími modlitbami a požehnaného Bohem! Štěstí netkví ve správném výběru partnera, jak se dnes všeobecně povrchně soudí. Sňatek je totiž uzavírán na nebesích. A manželské štěstí musí být vymodlené.

Jeden z příznaků dobrých mravů toho, koho si chceš vzít, je úcta k rodičům.

Láska není jen uspokojení, ale především služba a oběť. Žena je spasena rozením dětí (1 Tim 2,15), setrvává-li v pravoslavné víře v Boha, ve věrnosti svému muži a děti vychovává v učení Božím.

Písmo dále praví: „hlavou každého muže je Kristus, hlavou ženy muž a hlavou Krista je Bůh“ ... „Vždyť muž není z ženy, nýbrž žena z muže. Muž přece nebyl stvořen pro ženu, ale žena pro muže“ ... „V Kristu ovšem není žena bez muže ani muž bez ženy, vždyť jako je žena z muže, tak i muž skrze ženu – všecko pak je z Boha“ (1 Kor 11,3 a 8,9 a 11,12).

Poučení o intimním manželském životě. Povinností manželů je zdržovat se intimního manželského soužití před svatým přijímáním (od předvečera), protože veškeré podobné skutky odporují principům pústu, kterým se na přijímání svatých Darů připravujeme. Z téhož důvodu pravoslavná tradice nedovoluje manželské obcování v postní dny středu a pátek (od předvečera); stejně tak se nemají tyto skutky dít v období čtyřech delších pústů.

Diákon: Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás,² Bože, blahodatí (milostí) svou.

Kněz: Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslavenější a slavné vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie, se všemi svatými pamětlivi jsouce, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící: Tobě, Hospodine.

Kněz: **Neboť tobě náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.**

Věřící: Amen.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz (čelem k oltáři): Bože věčný, jenž jsi rozptýlené přivedl ke sjednocení a ustanovil jim nezrušitelný svazek lásky, jako požehnal jsi Izáka a Rebeku a učinil je dědici tvého zaslíbení, ty sám požehnej těmto služebníkům tvým (jména) a veď je ke všelikému dílu dobrému. Neboť milostivý a lidumilný Bůh jsi ty a tobě slávu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz se otočí k lidu: Pokoj všem!

Věřící: I duchu tvému.

Diákon: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Věřící sklánějí hlavy: Před tebou, Hospodine.

Kněz: Hospodine, Bože náš, jenž jsi Církev jako pannu čistou sobě ze všech národů zasnoubil, požehnej zasnoubení toto, spoj a ochraňuj tyto služebníky tvé v pokoji a jednomyslnosti. Tobě totiž náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému

Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz odchází do oltáře a přináší ze svatého prestolu talířek s prstýnkou.

Nato **kněz dává snoubencům prsteny**, nejprve muži – zlatý, a potom ženě – stříbrný; koná to takto: nejdříve vezme prsten pro nevěstu a žehná s ním třikrát na způsob kříže hlavu ženicha, řka:

Kněz: Zasnubuje se služebník Boží (jméno) **služebnici Boží** (jméno), **ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.** (*Třikrát*)*

A dává prsten nevěsty na prsteník pravé ruky ženicha. Poté bere prsten pro muže, žehná s ním třikrát znamením kříže hlavu nevěsty, řka:

Kněz (říká nevěstě): Zasnubuje se služebnice Boží (jméno) **služebníku Božimu** (jméno), **ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.** (*Třikrát*)

A dává prsten pro ženicha na prsteník pravé ruky nevěsty. Pak **kněz** (nebo svědek) vymění zasnubovaným prsteny** a to třikrát (říkaje při tom: **Ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha, amen**).

Immediately po výměně prstenů se mění obřad takto:

Diákon říká modlitbu: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz: Vládce Hospodine, Bože náš, jenž se nad všemi slitováváš a všechny spravuješ svou prozřetelností, znáš tajnosti lidí a o všech všechno víš, očisti hříchy naše a odpusť nepravosti svých služebníků, povolej je k pokání a uděl jim odpuštění prohřešků a očištění od hříchů, zbav je nepravostí úmyslných i neúmysl-

(*) Žehnání prstenem (po němž dá prsten zasnubovanému políbit) i zasnubní formule se dnes děje u každého jen jednou (a hned dává kněz prsten zasnubovanému na prst vedle malíčku). Dlaň má obrácenu nahoru.

(**) Někde svědek nebo osoba vystupující jménem rodičů

Podle učení pravoslavné církve, je uzavření manželství Tajina, při níž se před knězem i Církví ženich s nevěstou svobodně zavazují k manželské věrnosti, kterou si vzájemně slíbí, a poté je jejich manželský svazek požehnan dle způsobu duchovního svazku Krista s Církví, a vyprošuje se pro ně blahodat čisté svornosti a dar požehnaného plodení a pomoci ke křesťanské výchově dětí.

Kněz by měl důrazně pohovořit o závažnosti rozhodnutí uzavřít sňatek, o manželském životě, povinnostech manželů k sobě navzájem, o nutnosti zachování manželské věrnosti, o požehnání i strastech života manželského, o rození a výchově dětí, což je neodlučitelnou součástí manželství, o vytváření a pěstování křesťanské rodiny (připomíná, že účelem manželství je tajemné spojení muže a ženy, spojení to duchovní, duševní i tělesné v jednu duchovní bytost, ve které se sdílejí dva lidé – muž a žena, společně se radují a společně i trpí; přirozeným důsledkem tohoto spojení je početí a rození dětí; o ty je třeba se tělesně a duchovně starat – dát je pravoslavně pokřtít, pečovat o jejich duchovní výchovu a vzdělání v pravoslavné víře a co nejčastěji je vodit do chrámu; dbát, aby děti žily v Církvi).

Ti, kdož se chystají k zasnoubení a uzavření manželského svazku tím berou na sebe slib vzájemné oddanosti, zachování věrnosti a vytvoření pravoslavné křesťanské rodiny. Pán přikazuje manželům, aby žena od muže neodcházela, a muž ať ženu neopouští (1 Kor 7,10–11).

Kněz vysvětluje, že uzavření manželství je doživotní slib zavazující k zachování vzájemné věrnosti a oddanosti i k projevování patřičné úcty, lásky a pomoci. Sňatkem tedy na sebe manželé berou povinnost žít spolu nerozlučně po celý svůj pozemský život v souladu, pokoji a lásce, vyhýbat se vzájemným sporům, obviňování, ubližování slovy i skutky. Je to náročný úkol, k němuž je nutno si stále vyprošovat Boží požehnání a pomoc. Již při zasnubách však Bůh posílá svého anděla, aby předcházel manžele, chránil jejich svazek a vedl je do Království Božího.

Písmo svaté praví: „Proto muž opustí svého otce i svojí matku a přilne ke své ženě a budou jedním tělem“ (1 Mojž. 2,24), „takže už nejsou dvě těla, ale jedno. Co tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ (Viz i Mat 19,5–6).

Tvořice jedno tělo, mají manželé i jednu duši a vzájemnou láskou probouzejí jeden v druhém horlivost, úsilí ke zbožnosti. Neboť manželství, jak praví sv. Řehoř Theolog, připoutává více k Bohu, protože lidé žijící v manželství mají více pohnutek obracet se k Němu... Kdo má povinnost starat se o milovanou manželku a děti, ten zápasí v mnohem širším moři života, potřebuje tedy větší pomoc Boží a zároveň on sám začíná víc milovat Boha⁵.

V křesťanském manželství bere muž na sebe kříž rodinného života, aby žil v Kristu. A žena činí to samé, když se stává jeho pomocnicí a přítelkyní. Žena tomu odpovídá svým organickým, vnitřním, nerozděleným principem, jednotou s mužem podle požadavků svého rozumu, náklonností srdce a zaměřením vůle.

Dříve se při zasnubách používaly prsteny z různých materiálů – stříbrný a zlatý: pro ženicha stříbrný (připomíná ženichovi, že nevěsta je „kréhká nádoba“, jemná jako Luna) pro nevěstu zlatý (připomíná jí muže: muž je pro manželku „světlo očí“, jak praví Písmo; je ochráncem ženy, když je s ní, je klidná). Ženichovi prsten ukazuje, že je mu od Boha dána moc a vláda nad ženou, vláda však v lásce. Prsten na ruce ženy ukazuje, že muž jí svěřil moc a vládu nad celým domácím hospodářstvím

Nevěsta nesmí být v období poporodního očišťování (40 dnů), protože žena v tom čase nemůže do chrámu ani vkročit. Stejně tak nesmí mít nevěsta měsíčky. V obou případech musí být svatba odložena na dobu, kdy je žena očištěna. V případě krajní nouze či jiných zvláštního zření hodných okolností může kněz podle svého svědomí projevit shovívavost s ohledem na slova Apoštolských ustanovení: „Ani porod ani krvotok nemohou poskvřnit přirozenost lidskou nebo oddělit člověka od Ducha Svatého, leč jen bezbožnost a nezákonné skutky“ (6. kniha, 27. kap.). Dle evangelia se krvotoká žena dotkla lemu roucha Páně a On ji za to nepokáral ani neobvinil, ale naopak uzdravil. (To se týká jen svatby. Ke svatému přijímání však nevěsta v takovém tělesném stavu přistoupit nemůže.)

Těhotenství nevěsty není důvodem pro odmítnutí vykonat svatou Tajinu sňatku.

Předsvatební soužití původce těhotenství s nevěstou (platí všeobecně pro nezákonné soužití těch, kdo vstupují do manželství) není samo o sobě překážkou k uzavření manželství. Nutné je však, aby takové osoby bezpodmínečně nejprve očistily své svědomí při zpovědi před knězem (svým zpovědníkem).

Podle pevně stanovené tradice nesmí diákon ani kněz nosit snubní ani žádný jiný prsten.

Doplňky – o manželství

Náměty pro kněze při pronášení předsvatební a svatebního poučení o svaté Tajině manželství a k přípravě snoubenců pro uzavření manželství.

Křesťany – ženicha a nevěstu – spojuje nejen láska jednoho k druhému, ale jejich společná láska k Bohu. Sjednocuje je nejen vzájemný vztah, ale i úmysl společně Bohu sloužit.

Církev učí, že manželský život musí být v souladu s pravidly křesťanské morálky. Manželství se nemůže uzavírat kvůli bezuzdné vášni, ale musí být uzavřeno s myšlenkou na Boha a mravní zákon a k Boží slávě. Proto církev požaduje, aby ti, kteří uvažují uzavřít manželství, uvědomili o tom církevní představené a vzali si od nich požehnání k uskutečnění svého přání. Sňatek tudíž musí být nábožensky posvěcen.

ných, vždyť znáš nemohoucnost lidské přirozenosti. Stvořiteli a Učiniteli všech, který jsi odpustil ženě nevěstce a celníkovo pokání jsi přijal, nerozpomínej se na hříchy nevědomosti naší páchané od mládí. Budeš-li mít nepravosti na zřeteli, Hospodine, Pane, kdo obstojí? Jaké tělo se před tebou ospravedlní? Neboť ty jediný jsi spravedlivý, bezhříšný, svatý, mnohomilostivý, stále milosrdný a cítíš lítost nad lidskou špatností. Ty, Vládce, přijmi služebníky své (jméno, jméno), sjednoť ve vzájemné lásce, daruj jim celníkovo obrácení k dobru, slzy kající se nevěstky a spasitelné vyznání lotra na kříži po pravici tvé ukřižovaného. Nechť kajíce se celým srdcem svým, v jednomyslnosti a pokoji plní přikázání tvá a učinění jsou hodnými nebeského království tvého.

Neboť ty jsi strůjce všeho a tobě slávu vzdáváme...

Věřící: Amen.

Obřad sňatku

Snoubenci stanou (na bílém plátnu rozprostřeném na zemi) uprostřed chrámu před stolkem, na kterém je položen kříž, evangeliář (a případně i koruny či věnce). **Rozpojí své ruce.**

Diákon: K Hospodinu modleme se.

(*) V řecké tradici se používá zásadně stolek a na něm je jen evangeliář položený na podnosu s okvětními lístky, a na stolku, či vedle něj, hoří dvě svíce

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz: Pokoj všem!

Věřící: I duchu tvému.

Diákon: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Věřící sklánějí hlavy: Před tebou, Hospodine.

A dále kněz říká tuto modlitbu: Pane, Ježíši Kriste, Slovo Boží, jenž byl pozdvížen na uctívaném a životodárném kříži, ty jsi zápis našich hříchů roztrhl a vysvobodil nás od ďáblova násilí, očistiž nepravosti služebníků svých. Vždyť nemohou snášet horko a tíži dne ani žár tělesných žádostí, a tak uzavírají společenství druhého manželství. Ty jsi pro nás ponížené zákon ustanovil skrze nádobu vyvolení svého, Pavla apoštola, pravícího: „Lépe jest vstoupit do manželství, než být spalován touhou.“ Ty sám jako dobrotivý a lidumil, smiluj se a odpusť, očisti, ulehči a promiň naše nedostatky. Neboť ty jsi nemoci naše na svá ramena vzal, nikdo před tebou není bez hříchu a poklesku ani v jediném dni života svého, ty jediný jsi byl v těle a nezhrěšil, a tím jsi nám daroval věčné odpočinutí od všech trápení.

Neboť ty jsi Bůh, kajícíků, a tobě slávu vzdáváme...

Věřící: Amen.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz (hlasitě): Bože svatý, jenž jsi učinil z prachu země člověka a z jeho žebra vzdělal ženu! K němu jsi ji připojil jako pomocnici, jež by při něm stála, neboť tak se líbilo velebnosti tvé, aby nebyl člověk sám na zemi. Sám i nyní, ó Vládce, vztáhni ruku svou ze svatého příbytku svého a spoj služebníka svého (jméno) se služebnicí svou (jméno), neboť ty jsi ustanovil, aby se sjednotila žena s mužem. Spoj je v jednomyslnosti, korunuj je jako

b) po celý Petrovský půst (půst svatých apoštolů) (na svátek ap. Petra, není-li to den před středou či pátkem, je možno sňatek konat);

c) po celý půst před Zesnutím přesv. Bohorodice (uspenský půst) (včetně dne před začátkem půstu);

d) po celý Filipovský půst (půst před svátkem Narození Páně) včetně dne před začátkem půstu a včetně svátečních dnů: od svátku Narození do svátku Zjevení Páně – Bohozjevení) (čili v době od 14. listopadu do 6. ledna včetně; ani v samotný svátek Bohozjevení se svatby nekonají).

e) ve dny před jednodenními půsty (tj. před středou a pátkem) se svatba v žádném případě nedovoluje;

f) v den před nedělí (tj. v sobotu; dnes se však často praktikuje ikonomie) a v den před svátkem z Dvanáctera (sňatek se nekoná ani v neděli svatodušní – svaté Trojice kvůli pondělnímu svátku);

g) sňatky by se také neměly konat v den předcházející těmto dnům: 1. října (Záštitá přesv. Bohorodice) a 8. listopadu (Sbor archand. Michaela), 29. srpna (stětí Jana Křtitele), 26. září (sv. ap. Jana); dále i ve den před chrámovým svátkem a dalšími místními farními svátky.

Výjimku z výše uvedených případů může povolit eparchiální archijerej.

Svatba by neměla být v ;den před osobním svátkem čili tzv. „dnem anděla“ ženi-cha či nevěsty (ale v tomto případě může kněz ustoupit naléhavé a odůvodněné prosbě oddávaných).

Před sňatkem se oba snoubenci vyzpovídají. Svatba se má konat co nejdříve po Božské liturgii, při níž oba přistoupí ke svatému přijímání. (Je-li to nutné, sňatek se může konat i večer (běžné v Řecku); ne však hluboko v noci.

Obřad svatby se skládá ze dvou částí: zasnuby a sňatek (dosl. korunovace). V praxi se dnes obě spojují do jedné bohoslužby – obřad sňatku se koná ihned po zasnubách.

Máme **dva druhy obřadu** pro sňatek:

a) obřad velikého sňatku (koná se v případě, že alespoň jedna osoba z oddávaného páru vstupuje do manželství poprvé);

b) obřad dalšího sňatku (koná jen v případě, že oba partneři nejsou oddáváni poprvé; není důležité, jestli se jedná o druhé či o třetí manželství). Zasnuby i korunovace se u druhého sňatku konají stejným způsobem jako u prvního, ale obřad je poněkud jiný – méně slavnostní, spíše v duchu pokání. Ap. Pavel píše o vdovách: „Je-li jim nemožno žít zdrženlivě, ať vstoupí do manželství, neboť je lepší žít v manželství než být rozpálený“ (1 Kor 7,9).

Další náležitosti a okolnosti

Ženich i nevěsta mají znát zpaměti Otčenáš, Bohorodice Panno, Desatero a Symbol víry. Pokud snoubenci neznají řádně základy pravoslavné víry, musí je kněz před svatbou poučit. Jak se má stát rodičem ten, kdo neumí ani základní modlitby a základní pravdy víry křesťanské?

Kněz nesmí oddávat osoby opilé. Nutno počkat až vystřízliví.

Je možno oddávat ty, kteří jsou pod epitimií. Epitimie totiž není zákazem uzavřít sňatek (vyjma zvláště stanovených případů). Nutný je však souhlas místního archijereje.

vyvarovat. Církevní sňatek s příslušníkem nekřesťanského náboženství není pravoslavnému křesťanu dovolen.

V případě, že o sňatek žádají osoby velice se lišící věkem, musí kněz oběma vylíčit všechny nepříjemnosti, které pro jejich manželský život z této okolnosti plynou. Jestli však ani poté nezmění své přání vstoupit do manželství, mají být oddány bez překážek.

Ohlášky

Tři neděle před oddavkami je nutno v chrámu po každé nedělní či sváteční liturgii ohlašovat chystanou svatbu. Kněz, diákon, či žalmista před všemi shromážděnými vyhlašuje, že tyto dvě osoby se chystají uzavřít manželský svazek, a jménem duchovní správy oznamuje, že zná-li někdo nějaké zákonné překážky tohoto sňatku, má je bez prodlení oznámit duchovnímu správci. Jestli ženich či nevěsta patří do jiné farnosti, nutno vykonat ohlášky i tam. Třítýdenní lhůta se může zkrátit na jednotýdenní, jestli v jejím průběhu je veliký svátek, při němž se shromáždí velké množství věřících. (Výjimku může požehnat biskup.)

Kněz před svatbou ověřuje (dle možností si o tom vyžádá písemné doklady):

- potvrzení matriky o datu narození (jsou-li pochyby o plnoletosti) a o provedení křtu (křestní list či potvrzení o sjednocení s církví);
- osobní doklady s uvedeným bydlištěm (z toho plyne příslušnost k farnosti), spolu s údaji o svobodném či vdovském stavu (v takovém případě je potřeba ještě úmrtní list, v případě rozvedených je nutno předložit výnos církevního soudu);
- potvrzení o zpovědi od farního kněze (v případě, že je osoba z jiné farnosti, může její farní kněz spolu s tím potvrdit její náboženské vyznání a rodinný stav);
- případně i písemný souhlas poručníků či rodičů ke sňatku nezletilého;
- potvrzení archijereje, jsou-li okolnosti sňatku takové, že vyžadují povolení biskupa.

Tyto náležitosti může před oddavkami provést civilní matriční úřad, pokud se církevní sňatek spojuje s občanským sňatkem (tento postup se doporučuje zvláště, je-li oddáván příslušník jiného státu).

O provedeném sňatku se sepisuje **protokol** se všemi předepsanými údaji a s podpisem oddávajícího kněze, ženicha a nevěsty a dvou svědků.

Zákonné místo pro vykonání obřadu sňatku je pravoslavný farní chrám. (Svatby v kaplích a domovních modlitebnách jsou možné jen v případě nedosažitelnosti chrámu a s povolením archijereje.)

Svědkové

Je požadováno, aby se obřadu sňatku, spolu s oddávajícím knězem, ženichem a nevěstou, účastnili dva svědkové – jednoho svědka má ženich a jednoho nevěsta (ženichovi je svědkem muž a svědkem nevěstinným je žena). Pravidla stanovující, jaká osoba může být svědkem při pravoslavné svatbě, jsou stejná jako pravidla pro kmotra při křtu. V ideálním případě by měl být svědkem ženichovým jeho kmotr a svědkem nevěsty její kmotra.

Doba ke konání svatby

Sňatky se nekonaají:

- v době od neděle masopustní do neděle Tomášovy (o neděli Tomášově už může sňatek být);

jedno tělo, daruj jim plod lůna a přijetí zdárných dětí.

Neboť tvá jest vláda a tvé jest království i moc a sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Korunovace jako obvykle, a dále podle obřadu prvního sňatku (čtení stejného apoštola a evangelia, společná číše, průvod kolem stolku s evangeliářem atd.)

Kněz připraví koruny (věnce)*, **žehná každému zvlášť korunou** na způsob kříže — dá mu políbit ikonu na koruně** (nebo samotný věnec) a klade korunu (nebo věnec) na jeho hlavu se slovy —

Nejprve korunuje ženicha: Korunuje se služebník Boží (jméno) **a oddává se služebnici Boží** (jméno), **ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.**

Pak korunuje nevěstu: Korunuje se služebnice Boží (jméno) **a oddává se služebníkovi Božímu** (jméno), **ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.**

Načež je žehná třikrát na způsob kříže a dí třikrát:

Hospodine, Bože náš, slávou a ctí spoj a korunuj je!^{***}

- (*) Koruny znamenají vítězství nad vášněmi a hříchem a připomínají královskou důstojnost prvé lidské dvojice – Adama a Evy, kterým Bůh dal do vlastnictví všechno pozemské stvoření: „Naplňte zemi; podmaňte si ji...“ (1 Mojž 1,28). Koruny jsou buď na stolku připraveny od začátku obřadu, nebo je přináší kněz ze svatého prestolu, či je na podnosu drží příslušující.
- (**) Je-li na ikoně ikona, pak muži ikonu Spasitele, ženě pak ikonu Bohorodice; pak korunu otáčí a nasazuje ji na hlavu oddávajícího ikonou dopředu; není-li na koruně ikona, políbí každý oddávající prostě jen korunu
- (***) Těmito slovy kulminuje obřad svaté Tajiny a jimi se vykonává a naplňuje uzavření sňatku; tím se stávají manželi.

Dle ruské praxe tato slova pronáší obrácen k oltáři a se vzhůru vztaženýma rukama, načež se vzápětí obrací k novomanželům a žehná je rukou se dodatečnými slovy: „Ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha,“ na která oba oddávani společně odvěti: „Amen.“ (Třikrát kněz říká oddávací formuli směrem k oltáři, třikrát se obrací k oddáváním, aby jim požehnal, a třikrát oni zpečetí uzavření sňatku svou odpovědí „amen“).*

Diákon nebo kněz** : Velemoudrost!

Žalmista čte prokimen, hlas 8. (Žalm 21,4, 5 a 7): Položilš na hlavu jejich koruny z kamenů drahých; prosili tě o život, a tys jim ho daroval.

Verš: Neboť dáš jim požehnání na věky věkův a potěšíš je radostí z tváře své.

Kněz: Velemoudrost!

Žalmista: Čtení z listu svatého apoštola Pavla k Efezským.

Kněz: Pozor mějme!

Žalmista: Bratří! Díky činíce Bohu a Otci vždycky za všechno ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, poddáni buďte jedni druhým v bázni Boží. Ženy, poddávejte mužům svým jako Pánu, neboť muž je hlava ženy, jako je Kristus hlava Církve, která je tělem, jež spasil. A jako se Církev poddává Kristu, tak se i ženy ve všem poddávají svým mužům. Muži, milujte své manželky, jako si Kristus zamiloval Církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistiv ji omytím vodou (křtu) skrze slovo, aby ji před sebou postavil jako slavnou Církev, která nemá poskvrny ani kazu, neb něco podobného, nýbrž je svatá a bezúhonná. Tak i mužové mají milovat své manželky, jako svá těla. Kdo miluje svou manželku, sebe sama miluje. Nikdo nikdy neměl

(*) Dle řecké praxe: kněz bere oba věnce spojené – vložené do sebe (do podoby poledníku a rovníku) a požehná oběma nejprve hlavu ženicha pak hlavu nevěsty a pak bere každý věnec do jedné ruky a nasazuje jednou rukou věnec na hlavu ženichovu a ihned poté druhou rukou druhý věnec na hlavu nevěsty. Věnce je nutno nasadit na hlavy tak, aby stuha z věnce splývala dozadu. Nato svědek zezadu třikrát prohazuje věnce (podobně jako při výměně prstenů při zasnoubení).

(**) Kněz si může vybrat, bude-li číst biblický text čelem k oddáváním či obrácen k oltáři. Tradičně čte kněz evangelium tváří k oltáři (tak s tím počítá i text obřadu trebníku níže: „...obrací se k novomanželům, žehná je evangeliářem...“)

kyně (tj. 1. stupeň třírodého švakrovství – sňatek zakázán) nebo sešvakření prvního z manželů s manželkou bratra druhého z manželů (tj. s manželkou švagra) (2. stupeň sešvakření tří rodů – dnes se takový sňatek dovoluje); absolutní překážkou manželství je dvourodé švakrovství do 4. stupně včetně (pro 5.—7. stupeň je nutné povolení biskupa) a třírodé švakrovství 1. stupně. dd) **Zákaz sňatku duchovně příbuzných** se omezuje na dva stupně: např. kmotr /kmotra/ nemůže si vzít svého křtěnce a nemůže si vzít ani jeho rodiče (to je naprosto zakázané z důvodu duchovního příbuzenství; takové příbuzenství však nevzniká mezi tělesnými dětmi kmotra s jeho křtěncem, ani mezi těmi, kteří mají stejného kmotra, a proto mohou spolu uzavírat sňatek; stejně tak je dovoleno manželství vdovce s křestní dcerou jeho zesnulé manželky); duchovní příbuzenství se považuje za bližší než příbuzenství pokrevní; ee) sem patří i příbuzenství vznikající adopcí (vyklučuje manželství); při jakýchkoliv pochybnostech musí kněz před uzavřením sňatku konzultovat s biskupem, resp. církevním právníkem;

d) **svobodné rozhodnutí** se pro manželství ze strany ženicha i nevěsty (měl by být souhlas i ze strany rodičů či pěstounů); nutný je svobodný souhlas ženicha i nevěsty; zakázáno je, aby snoubenci vstupovali do manželství proti své vůli a proti svému přání, resp. pod nátlakem, neřku-li donucení násilím;

e) ženich ani nevěsta **nesmějí mít k jiným osobám vztah vylučující uzavření manželství** (např. nesmějí mít platné předchozí manželství); (ženich i nevěsta musí být buď svobodní, či ovdovělí po 1. či 2. manželství, nebo v případě, že jejich předchozí první či druhé manželství bylo rozloučeno zákonným způsobem církevním soudem; důvody k žádosti o rozluku jsou: aa) smrt manžela (manželky) (včetně smrti duchovní – tj. odpadnutí od víry nebo do hereze); bb) dlouhodobá nezvěstnost; cc) odsouzení za těžký zločin; dd) prokázaná nezpůsobilost k manželství způsobující trvalou bezdětnost nebo narušení svatosti manželského svazku smilstvem). (M. Fotij praví: první manželství je podle zákona, druhé manželství je kvůli shovívavosti k lidské slabosti, třetí manželství je už přestoupením zákona a čtvrté – nestydatostí, životem zvířecím; sv. Basil považuje třetí manželství za nečistotu, avšak dodává, že třetí manželství se neodsuzuje a nezakazuje, protože je stále ještě lepší než nevázanost);

f) **státní a společenská právní způsobilost** k uzavření zákonného manželství.

Dále je nutno připomenout, že překážkou manželství je spáchaný zločin, který se svou povahou dotýká podstaty manželství (např. vražda bývalého partnera).

Z náboženských vztahů vylučují uzavření manželství:

a) kněžská hodnost (podle církevních pravidel kněz, diákon, hypodiákon, a tím spíše biskup, nemohou vstupovat do manželství po přijetí této duchovní hodnosti);

b) mnišské sliby;

c) **různost vĕrovyznání či náboženství** (praxe je nejednotná, určí archijerej); v případě sňatku pravoslavného s jinoslavným křesťanem musí být sňatek vykonán v pravoslavném chrámu, pravoslavným knězem dle pravoslavného obřadu a pravidel, a snoubenec nepravoslavného vyznání se písemně zaváže, že nebude bránit partnerovi praktikovat pravoslavnou víru ani na něho nebude naléhat, aby se vzdal příslušnosti k pravoslavné církvi, a že děti budou vychovávány v pravoslavném náboženství (viz církevní právo); smíšeného manželství se má pravoslavný křesťan

pokud k tomu písemně svolí farní kněz, do jehož farnosti oddávání snoubenci patří). Snoubenci z jiné farnosti se tedy musí prokázat svolením svého kněze, které je doprovázeno jeho svědectvím o snoubencích a o tom, že jejich sňatku nic nebrání (a o provedení ohlášek). Pokud pocházejí snoubenci každý z jiné eparchie, pak je nutný ještě souhlas archijereje, v jehož eparchii se svatba koná.

Není přijato, aby svatou Tajinu sňatku vykonával kněz, který složil mnišské sli- by (v historii byla tato otázka řešena různě, ale už metrop. Kyprian ve 14. stol. zaká- zal jeromonachům konat obřad sňatku; 84. pravidlo Nomokanonu; proto se jeromo- nachům zakazuje oddávat, s výjimkou nouzových situací – např. na lodi (Nástol. kniha).

Muž s ženou, kteří hodlají uzavřít sňatek, musejí to včas oznámit knězi (více než týden předem).

Je-li možno, nemá kněz oddávat svého syna či dceru (výjimka pouze není-li dosažitelný jiný kněz). Není dovoleno oddávat několik párů najednou, je třeba oddá- vat každý pár odděleně. Také není dovoleno oddávat v postních či svátečních dobách (viz níže o dobách pro konání sňatku).

Povinností kněze, jemuž je povoleno oddávat, je přísné vyplnění všech požadav- ků, podmínek a pravidel, určených zákony o manželství, jejichž splnění činí prove- dený sňatek platným. Aby se kněz vyvaroval uzavření nezákonného manželství, musí se před konáním obřadu sňatku pečlivě přesvědčit, zda neexistují zábrany k uzavření manželství.

K tomu, **aby sňatek byl vykonán zákonně a platně**, musí vyhovovat kromě zákonné formy i dalším podmínkám např.:

a) **zákonné staří** (sňatek se zakazuje osobám obojího pohlaví, jejichž věk přesah- uje 80 let – po dosažení 60 let je však nutný souhlas archijereje; dále mužům, je- jichž věk nedosahuje 18 let, a ženám, jejichž věk nedosahuje 16 let, – u nezletilých je však potřeba splnit i náležitosti, které vyžaduje státní právo; schází-li k potřebné- mu věku méně než půl roku, může archijerej udělit dispens); bylo-li manželství uza- vřeno i přesto, že oba či jeden ze snoubenců nesplňovali požadavek předepsaného věku, je takové manželství nezákonné a neplatné (prohlásit neplatnost může jen církevní soud);

b) **tělesná a psychická způsobilost** k manželství (nesmějí být oddáváni mentálně retardovaní, postižení idiotstvím nebo lidé šílení; manželství by bylo neplatné); (tě- lesnou způsobilostí se míní schopnost plodit potomstvo);

c) oddávání **nesmějí být v blízkém tělesném příbuzenství a duchovním příbuzen- ství (vzniká kmotrovstvím)**: aa) manželství přímých pokrevních příbuzných se bez výjimek zakazuje bez ohledu na stupeň příbuzenství (absolutní vylučující pře- kážka); bb) manželství nepřímých pokrevních příbuzných (tzv. linie pobočná: strýc /teta/ – synovec /neteř/) se bez výjimky zakazuje do 4. stupně; ve vyšších stupních může biskup sňatek povolit); cc) švakrovství (poměr mezi jedním manželem a pří- buznými druhého manžela): např. pro muže je zakázán je sňatek se sestrou (bývalé) manželky (2. stupeň švakrovství) nebo s neteří manželky (3. stupeň), vyloučen je sňatek s vdovou po rodném bratru či se sestrou zetě; bratr jednoho manžela si nemůže vzít dceru sourozence druhého manžela (tj. jeho neteř) (5. stupeň) atd.; se- švakření může být nejen dvourodé ale i třírodé: např. macechy vůči manželu pastor-

v nenávisti své tělo, nýbrž živí je a opatruje, jako i Kristus svou církev. Jsme přece částmi jeho těla, z jeho těla a jeho kostí. Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přilne k manželce své a budou dva jedno tělo. Je to velké tajemství; mluvím o něm ve vztahu ke Kristu a k Církvi. A tak ať každý z vás miluje svou ženu jako sebe sama, a manželka pak ať má v úctě muže svého. (Efez 5,20–33)

Věřící: Alleluja, alleluja, alleluja.

Verš: Ty, Hospodine, zachováš nás, a chrániti budeš nás od pokolení tohoto až na věky.

Kněz: Velemoudrost! Povznesme se a poslyšme svaté evangelium! Pokoj všem!

Věřící: I duchu tvému.

Kněz: Od Jana svaté evangelní čtení.

Věřící: Sláva tobě, Pane, sláva tobě.

Kněz: Pozor mějme!

Čelem k svatému prestolu čte kněz evangelium:

Za onoho času byla svatba v Káně Galilejské, a byla tam matka Ježíšova. Byl pak pozván na svatbu také Ježíš a učední- ci jeho. A když se nedostávalo vína, matka Ježíšova řekla mu: „Nemají víno!“ I řekl jí Ježíš: „Co mně a tobě, ženo, (je po tom)? Ještě nepřišla má hodina.“ Dí matka jeho služebníkům: „Coko- li vám řekne, učiňte.“ Bylo pak tam postaveno pro očišťování židovské šest kamenných nádob, z nichž každá obsahovala míry dvě nebo tři. Dí jim Ježíš: „Naplňte nádoby vodou.“ I nap- lnili je až do vrchu. A Ježíš řekl jim: „Nyní nabírejte a přines- te správci svatby.“ I donesli. Když pak správce svatby okusil víno z vody učiněné, a nevěděl, odkud jest – služebníci však, kteří nalávali vodu, to věděli – zavolal správce svatby ženicha a řekl mu: „Každý člověk podává nejprve dobré víno, a když se

hosté podnapijí, tehdy (dává to, které je) horší; ty jsi však zachoval dobré víno až dosavad.“ Tím učinil Ježíš počátek divů v Káně Galilejské a zjevil slávu svou; i uvěřili v něho učedníci jeho. (*Jan 2,1–11*)

Kněz políbí otevřený evangeliář, zavírá jej, obrací se k novomanželům, žehná je evangeliářem, dává jim jej políbit a klade jej opět na stolec.

Věřící: Sláva tobě, Pane, sláva tobě.

Diákon: **Rceme všichni z celé duše své a z celé mysli své, rceme!**

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Hospodine, Vševládcе, Bože otců našich, prosíme tebe, vyslyš nás a smiluj se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Smiluj se nad námi, Pane, podle velikého milosrdenství svého, prosíme tebe, vyslyš nás a smiluj se.

Věřící: Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj.

Diákon: Ještě modleme se za milost, život, pokoj, zdraví, spásu a navštívení pro služebníky Boží (jméno) a (jméno) i za všechny v Kristu bratry a sestry naše. (*Vzpomíná, koho chce.*)

Věřící: Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj.

Kněz: **Neboť milostivý a lidumilný Bůh jsi ty, a tobě chválu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vzděky, až na věky věkův.**

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz: Hospodine, Bože náš, ve spasitelné péči své učinil jsi nás hodnými, aby nám byla tvou účastí na svatbě v Káně Galilejské zjevena ctihodnost sňatku. Sám nyní služebníky své (jméno) a (jméno), jimž jsi svolil, aby vzájemně byli spojeni, zachovej

Závěrečné políbení

Dříve se dělo po modlitbě „Otec, Syn i Svatý Duch...“ Dnes se koná úplně na závěr po mnoholetí. Kněz může udělit křesťanské políbení lásky ženichovi i nevěstě, poté se s nimi políbí i svědkové a rodiče a pak všichni přítomní. Knězi nepřísluší tuto část svatby organizovat. (Zvyk praktikovaný na některých místech, v rámci něhož kněz vybízí přítomné políbit novomanžele, často vzbuzuje úsměv či pohoršení.)

Při propuštění jsou vzpomínáni sv. apoštolům rovní Konstantin a Helena pro jejich horlivost ke křesťanství, díky níž jim dovolil Hospodin nalézt pro celé křesťanstvo svatý Kristův kříž. Jejich horlivost ve víře má být příkladem pro novomanžele. Svatý velikomučedník Prokopios učil dvanáct zbožných ušlechtilých žen jít na mučednickou smrt za víru v Krista ve svatebních šatech a s radostí jako na svatební hostinu. To má ukazovat manželům příklad horlivosti ve víře, která po zbožném životě dovede křesťana až k tomu, že bude Králem nebeským korunován slávou a ctí v nebeském Jeho království.

Modlitba osmého dne

Kdysi nosili novomanželé svatební věnce ještě týden po sňatku. Tenkrát se nepoužívaly kovové koruny, ale věnce spletené z ratolestí myrty a olivovníku, či jiné neuvadající rostliny. Odložení věnců osmého dne se konalo s modlitbou kněze. Dnes se koruny snímají už v závěru obřadu svatě Tajiny sňatku, jak je tam ukázáno, avšak uvedená modlitba osmého dne se má přečíst (již bez korun). Podobně jako dnes novokřtěnci nenosí křestní oděv celý týden po křtu a nepřicházejí osmého dne do chrámu k obřadu odkládání křestní košile a smývání myra, leč modlitba na omývání osmého dne se čte hned po křtu.

Je zvykem číst modlitbu na odložení věnců nahlas ještě v rámci závěru obřadu (tedy ještě před propuštěním obřadu sňatku) – např. na místě zmíněném ve výše uvedené poznámce o svatebních ikonách.

Slova druhé modlitby (která se při výše uvedené praxi už nemusí číst): „Ve společném souhlasu služebníci tvoji, Pane, vykonavše sňatek, jaký byl v Káně Galilejské, budou uchovávat *svatební znamení...*“ se zřejmě vztahují k předsvatební úmluvě, kterou dříve učinil otec ženicha s otcem nevěsty; dokumenty stvrzené před svatbou se při sňatku předávaly novomanželům, aby je uchovávali (jako svatební znamení čili potvrzení do úschovy).

Předpoklady pro uzavření sňatku

Oddávajícím duchovním má zákonitě být kněz té farnosti, ke které ženich s nevěstou přísluší, a to ve farním chrámu (tj. nikoliv v domácí kapli apod.). Pokud pocházejí snoubenci každý z jiné farnosti, pak se svatba koná ve farnosti ženicha či farnosti nevěsty podle toho, jaký je místní obyčej. Každý duchovní tedy může oddávat jen své farníky (čili když alespoň jeden z páru je členem jeho farnosti), nesmí oddávat v případě, když ženich i nevěsta jsou příslušníky jiných farností, pokud by sňatek mohl být vykonán jejich farářem (výjimkou jsou mimořádné případy a jen

V Řecku je zvykem, že v průběhu obcházení stolku házejí všichni přítomní na novomanželé rýži (okvětní lístky apod.). Před tím prochází určený člověk s ošatkou rýže mezi věřícími a všichni si jí berou trošku do hrsti; při průvodu pak ze všech stran přší na novomanžele rýže a případně okvětní plátky.

Zvyk svazovat ruce není předepsán bohoslužebnými ustanoveními; je to jen neopovinné zbožné podobenství o spojení muže a ženy; zřejmě pronikl do pravoslavi z západu, avšak už se zažilo nevystupovat proti němu. (Oproti tomu manželská přísaha, kterou je na některých místech zvykem pronášet, je očividně průnikem římsko-katolického obřadu a je potřeba ji vyřadit z používání.)

Občasný zvyk nést při průvodu kolem stolku před knězem kříž, svíci nebo kadidlo není založen na církevních pravidlech a nemá být dovolován. Stejně tak se při průvodu nemají konat pásové poklony před svatými dveřmi, protože centrum obřadu je stolec uprostřed chrámu, k němu se celý obřad vztahuje.

Snímání korun

Kněz vezme korunu s hlavy ženicha, třikrát (či jednou) ho korunou požehná, nechá ho, aby korunu políbil (má-li koruna ikonku, tak ji políbí na ikonce), a odloží korunu. Stejně tak hned poté v případě nevěsty. Kněz se při tom modlí („Povznes se, ženichu...“ „A ty, nevěsto...“) čelem k manželům.

Při modlitbě „Otec, Syn i Svatý Duch...“ je kněz obrácen tváří k manželům. Při slovech „nechť požehná vám“ může kněz rukou žehnat.

Kdysi se obřad sňatku konal za mřížkou (přepážka z laťování), která byla před svatou bránou ikonostasu. Vcházel tam jen oddáváný a svědkové, rodiče stáli venku. Odtud je poznámka ve starém trebníku, že na konci „vcházejí i rodiče a zdraví novomanžele“.

Svatební ikony

Po snímání korun je v ruské tradici zvykem předat novomanželům jejich svatební ikony, které si na sňatek připravili a přinesli do chrámu (ikona Spasitele a Bohorodice). V trebníku tato zvyklost není zachycena, vkládá se do obřadu jen na základě ruské místní zvyklosti. Kněz po snímání korun a odložení korun, vezme od novomanželů svíčky, zhasne je a odevzdá muži. Pak s hlasitou modlitbou žehná novomanželský pár ikonou přesvaté Bohorodice, kterou pak nechá políbit muže a poté ji políbí žena, a té kněz ikonu předává. Následně žehná s hlasitou modlitbou pár ikonou Spasitele, kterou dá políbit muži i ženě a odevzdá ji ženichovi. Protože na žehnání ikon není v trebníku určena žádná modlitba, může kněz použít dvě modlitby určené ke snímání a odložení svatebních korun. Při žehnání první ikonou použije modlitbu, která je v postupu obřadu hned po snímání korun: „Bože, Bože náš, jenž jsi přišel do Káně Galilejské...“ (nebo modlitbu hned následující: „Otec, Syn a Svatý Duch...“), a pro žehnání druhou ikonou použije modlitbu z „obřadu odkládání korun osmého dne“: „Hospodine, Bože náš, jenž jsi věnec roku požehnal...“ (tato modlitba je stěžejní součástí „obřadu osmého dne“, a tím pádem nemusí kněz „obřad osmého dne“ už vůbec číst, což by jinak měl po ukončení obřadu ještě učinit.)

Tyto ikony jsou svatební a bývají v bytě novomanželů na čestném místě v modlitebním koutku. Před nimi se manželé a celá jejich rodina celý život modlí. Tyto ikony se považují za „vždy divotvorné“.

v pokoji, jednomyslnosti a svornosti. Zjev důstojnost jejich sňatku, zachovej čisté lože jejich, přivol, aby soužití jejich bylo bezúhonné a učin je hodnými, aby v plné svěžesti dosáhli vysokého stáří a srdcem čistým plnili příkázání tvá.

Neboť tys Bůh náš, Bůh, jemuž náleží smilovati se a spasiti nás, a tobě chválu vzdáváme, s bezpočátečným Otcem tvým, i přesvatým a blahým a životodárným tvým Duchem, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Diákon: **Zastaň se nás, spasiž nás**, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodátí (milostí) svou.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Abychom den tento dokonale, svatě, pokojně a bez hříchu strávili, Hospodina prosme.

Lid po každé prosbě: Dejž, ó Pane.

Diákon: Za anděla pokoje, věrného vůdce, ochránce duší a těl našich, Hospodina prosme.

Diákon: Za prominutí a odpuštění hříchů a poklesků našich, Hospodina prosme.

Diákon: Za to, co je dobré a užitečné duším našim, a za mír světa Hospodina prosme.

Diákon: Sjednocenost ve víře a účastenství Ducha Svatého vyprosi-vše, sami sebe i druh druhu i veškeren život náš Kristu Bohu poruč-me.

Věřící: Tobě, Hospodine.

Kněz: A učin nás hodny, Vládce, abychom s důvěrou³, neodsouzeně směli vzývati tebe, nebeského Boha Otce, a říkati:

Věřící: **Otče náš...**

Kněz: Neboť tvé jest království, moc i sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz: Pokoj všem!

Věřící: I duchu tvému.

Diákon: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Věřící: Před tebou, Hospodine.

Pak se přináší **společná číše vína** (pokud nebyla na stolku připravena od počátku obřadu; podle ruské praxe kněz může přinášet z oltáře na talířku „kovšík“ s vínem). Kněz ji jedenkrát **žehná, pomodliv se nad ní:**

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz: Bože, jenž jsi vše stvořil silou svou, vesmír upevnil a korunu všeho, což od tebe jest stvořeno, okrášlil, požehnej *(žehná číši)* požehnáním duchovním i tuto společnou číši, kterou podáváš těm, kdož sjednocují se k manželskému společenství.

Kněz (hlasitě): Neboť požehnáno jest jméno tvé a proslaveno království tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

I **podává novomanželům pít ze společné číše**, napřed třikrát muži, pak třikrát ženě (přisluhující jim při pití podrží pod ústy ubrousek). Při tom kněz může říkat nahlas předchozí modlitbu „Bože, jenž jsi vše stvořil“ (víno v takovém případě rukou požehná hned na počátku této modlitby, než podá pohár ženichovi.) Je vhodné, aby **svědkové už při pití vína nadzdvihli koruny a drželi je tak až do obcházení kolem stolku.**

Podle ruské praxe podává kněz pohárek s vínem nejprve ženichovi, který jej vezme, sám se jednou napije a podává jej nevěstě, ta se jednou napije a vrací jej knězi; kněz jej znovu podá ženichovi, ten jej po napití předá nevěstě a ta poté vrací knězi, a tak ještě potřetí.

Manželský slib sám od sebe nemůže mít plnou sílu, pevnost a trvání, pokud není upevněn mocí požehnání, které církve při svaté Tajině sňatku zprostředkovává. Bez spolupůsobení církve nemůže vzájemný slib přinést manželům zvláštní blahodát. Pro manželské spojení je zásadně důležité, aby kněz vykonal obřad. Veškerá moc Tajiny sňatku je obsažena v korunovaci a církevním požehnání – čili ve spojení manželů při položení korun na jejich hlavy i udělení jim požehnání ve jménu Páně.

Slova: „Hospodine, Bože... korunuj je,“ jsou formulí vykonávající sňatek (od toho okamžiku jsou oddávani manželi). Tato slova musejí být řečena třikrát s trojnásobným žehnáním ženicha a nevěsty (oběma je třikrát požehnáno najednou, společně); kněz tudíž musí být obrácen k oddáváním a nevztahuje ruce vzhůru k nebi, protože jimi žehná (ruská praxe: kněz je obrácen k oltáři se vztaženými rukama, třikrát se obrátí k oddáváním, ukazuje na ně rukou, požehná je a opět se otáčí k oltáři). Někde kněz při tomto požehnání koná trojí přemístění korun mezi hlavami ženicha a nevěsty.

Evangelium

Obracet se při čtení evangelia tváří k manželům nemá odůvodnění ani v bohoslužebných ustanoveních ani v praxi. (Může se však číst z druhé strany stolku směrem k oddáváním.)

Při vroucí ektenii na místě, kde kněz vzpomíná „koho chce“, je na vůli kněze, za koho pronáší modlitbu, obvykle však za rodiče a nebo nejčastěji „za všechny modlící se nyní ve svatém chrámě tomto“.

Společná číše

Součástí obřadu sňatku je žehnání společného kalicha vína. Neměl by se používat kalich, který je určen pro konání eucharistie (ani kalich podobného typu), aby to nevyvolávalo dojem, že se podává svaté přijímání. Pro svatbu se používá buď pohár, který je vzhledově jiného typu než liturgický bohoslužebný, či jiná důstojná číše (anebo tzv. „kovšík“ čili zlatý kalíšek určený na zápitek nebo na teplotu).

Používá se červené sladké víno jako připomínka zázraku v Káně Galilejské. Žehná se jen jedenkrát. Modlitbu „Bože, jenž jsi vše stvořil,“ může kněz říkat zpařeměti nahlas v době, kdy podává společnou číši ženichovi a nevěstě.

První společné kroky novomanželů

Po společné číši kněz spojuje ruce novomanželů (ženichovu levou k nevěstině pravé) a může je svázat plátnem, pokrývá je epitrachilem a na něj pokládá svou ruku. Přidrzuje spojené ruce novomanželů a epitrachil na nich, vede je (pomalu!) kolem stolku (stejným směrem jako se obchází prestol), třikrát kruhem kolem. Podle ruské praxe kněz vede manžele pravou rukou, v levé drží kříž. Podle řecké praxe kněz vede manžele levou rukou a pravou přidrzuje na hrudi evangeliář (zdá být praktičtější, když kněz drží epitrachil na spojených rukou manželů levou rukou a v pravé drží kříž nebo evangeliář). Nejdříve jde kněz, za ním novomanžel vedle sebe, za nimi svědkové vedle sebe (drží zezadu koruny nad hlavami novomanželů: svědek nad hlavou ženicha, svědkyně nad hlavou nevěsty). V řecké praxi zůstávají věnce na hlavách novomanželů, svědkové při průvodu kolem stolku kráčejí za novomanželi a drží rukou konec stužky splývající vzadu z věnce (svědek uchopí do ruky stužku věnce ženicha, svědkyně stužku nevěsty).

Dotazník před oddavkami

Otázky kladené snoubencům (vstupují-li do manželství ze svobodného rozhodnutí) se musejí dít nikoliv v soukromí, ale veřejně, na církevním shromáždění (alespoň před svědky), aby nemohly později být námitky a pochyby o svobodnosti rozhodnutí ke sňatku. V žádném případě nesmějí být tyto otázky z obřadu vypuštěny. Mají být kladeny v jazyku srozumitelném snoubencům (nebo se kněz má předem ujistit, zda otázkám oddávani správně rozumějí.) Přítomným mají tyto otázky připomenout vážnost situace. (Zvláště pozorně je potřeba klást tyto otázky v případech, že mezi oddávány je značný věkový rozdíl, nebo je-li oddáván např. vdovec s pannou apod.)

Korunovace

Při svatbě se používají buď kovové svatební koruny (bývají součástí vybavení chrámu; tak spíše v ruské praxi) nebo věnce se stuhou (ty si mohou přinášet snoubenci vlastní; to spíše v řecké praxi).

Koruny jsou znakem královským. Ženich s nevěstou se svatební korunovací mají stát zakladateli dalšího pokolení, jakoby králi nad svými potomky; berou na sebe povinnost používat moc, která je jim nad dětmi dána, k dobru těch, kteří jsou jim Bohem svěřeni. Kromě toho – dříve se korunou krásnila hlava vítězů; korunovace ženicha a nevěsty je tedy pro ně odměnou za jejich předmanželskou čistotu – oddávani jsou vítězi nad vášní, nepřemoženi přistupují k manželskému loži (dle sv. Jana Zlatoustého). Koruny jsou též znamením mučedníků – znamením lásky, která je spořádaná, podřízena nejvyššímu cíli – rození dětí; láska znamená především dávat, nikoliv přijímat, čili vyžaduje uvědomělou stálou oběť.

Kněz vezme jednu korunu, požehná s ní ženicha (učiní korunou znamení kříže nad jeho hlavou), dá mu korunu k políbení a pokládá ji na jeho hlavu. Podobně u koruny nevěsty. (Pokud jsou na korunách ikonky, pak ženichovi se dává koruna s ikonou Spasitele a nevěstě s ikonou Bohorodice, a při políbení koruny činí to korunovaný na místě, kde je ikonka; při kladení korun, ikonka musí být vpředu uprostřed.) Koruny kněz položí přímo na hlavy oddávanych. Svědkové drží ikonky pouze v případě, že ikonky na hlavách oddávanych nedrží samy; většinou je potřeba, aby svědkové drželi koruny nad hlavami ženicha a nevěsty jenom v době, kdy kněz vede oddávane průvodem kolem stolku; svědkové krácejí v průvodu hned za ženichem a za nevěstou.

Na otázku, zda se mají koruny klást i na hlavy těch, o nichž je všeobecně známo, že nezachovali předmanželskou čistotu, je nutno odvětit kladně. Pro odmítnutí korunovace při svatbě není odůvodnění v církevních pravidlech a dále (dle samotného smyslu korunovace: vítězství nad vášněmi) – vstoupí-li taková osoba nakonec do manželství, je sňatek i v takovém případě přemožením vášní (snad dokonce obtížnějším než v jiných případech). A kromě toho, korunovace znamená darování „plodu lůna“ a moc nad budoucími potomky.

V řeckém Euchologionu se slova korunovace nad ženichem a stejně tak i nad nevěstou („korunuje se...“) opakují třikrát, přičemž se činí třikrát nad korunovaným znamení kříže věncem. V ruské praxi se tato slova pronášejí (a korunou se žehná) jen jednou nad ženichem a jednou nad nevěstou.

Nato kněz opět spojuje pravou ruku ženicha s pravou rukou nevěsty. Je-li na daném místě zvykem, může **spojené ruce svázat** šátkem, či plátnem. Spojené ruce pokrývá koncem epitrachilu, na který klade svou ruku*. Svědkové stojící za novomanželi, **nadzdvihnou poněkud koruny** tak, aby byly maličko nad hlavami novomanželů (je-li jen jeden svědek, pak drží obě koruny). Kněz pak bere do volné ruky kříž, který pozdvihne (dle řecké praxe volnou pravou rukou drží na hrudi evangelium), a zatímco svědkové drží zezadu nad hlavami novomanželů koruny nebo přidržují stuhu věnců, začínají pomalu **obcházet stolek**. Kněz pomaličku kráčí v čele, vede novomanžele kruhem**, za novomanželi se ubírají svědkové a v malém průvodu pomalu obejdou kolem analoge či stolku s evangeliem třikrát. Kněz i lidé při tom pějí následující tropary:

Průvod kráčí kolem stolku – při prvním kruhu (hlas 5. nebo 4.):

**Isaiáši plesej, / hle, Panna počala
a porodila Syna, Emmanuele, / Boha i člověka.
„Východ“ jest jméno jeho, / velebíce ho, Pannu blahoslavíme.**

Při druhém kruhu (hlas 6. nebo opět 4.):

**Svatí mučedníci, / jež slavně zápasivše, byli jste korunováni.
Proste Boha o smilování / nad dušemi našimi.**

Při třetím kruhu (hlas 4.):

**Sláva tobě, Kriste, Bože, / apoštolů chloubu
a radosti mučedníků, / kteří hlásali jednobytnou Trojici.**

Následuje **snímání korun**. Kněz vezme korunu (věnec) ženicha, trochu ji nadzdvihne nad jeho hlavu, řka:

Povznes se, ženichu jako Abraham, buď požehnán jako Izák (žehná mu korunou), rozmnož se jako Jákob, chodiž v míru a naplňuj ve spravedlnosti přikázání Boží.

- (*) Znamená to, že skrze ruku kněze dostává od samotné Církve muž svou ženu a jsou v Kristu spojeni na celý život. Kněz svou rukou musí uchopit spojené dlaně novomanželů spolu s položeným epitrachilem.
- (**) Jsou to první společné kroky novomanželů. Důkaz připravenosti manželů vkročit do společného života. Kruh je symbol věčnosti – symbolizuje slib manželů věčně chránit manželský slib, kráčet bok po boku, dokud je smrt nerozdělí.

Pak mu dá políbit ikonu na koruně (nebo věnec samotný) a odloží korunu na podnos či na stolek. Poté vezme korunu (věnec) nevěsty:

A ty, nevěsto, povznes se jako Sára, veseliž se jako Rebecka, rozmnož se jako Rachel (žehná jí), těšíc se z muže svého a zachovávajíc předpisy zákona, neboť tak líbí se Bohu.

Nevěsta políbí ikonu Bohorodice na koruně a kněz korunu odloží. Pak čte následující modlitbu čelem ke svatému prestolu.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz: Bože, Bože náš, jenž jsi přišel do Káně Galilejské a tamní sňatek požehnal, požehnej i tyto služebníky své, které jsi ve své prozřetelnosti k obecenství manželskému spojil. Požehnej jejich vcházení i vycházení, rozmnož blaha života jejich; přijmi koruny jejich v království svém neposkvrněny. Zachovej je bez úhony a úkladů zlého, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz: Pokoj všem.

Věřící: I duchu tvému.

Kněz: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Věřící: Před tebou, Hospodine.

Kněz zůstává obrácen k novomanželům, kteří sklonili hlavy, žehná jim a praví (a může předat ženě první svatební ikonu):*

(*) Po snímání korun je v ruské tradici zvykem, že kněz zhasne svatební svíce a předá je manželovi, a poté **žehná novomanželům jejich svatebními ikonami**; nejprve ikonou přesv. Bohorodice, kterou pak dá políbit manželovi a jeho manželce, a ta jí přijme; následně pak ikonou Spasitele, kterou dá políbit manželovi a jeho manželce a odevzdá ji manželovi. Při modlitbě „Otec, Syn i Svatý Duch“ předává první ikonu. Poté může číst modlitbu pro odložení korun (z obřadu osmého dne – v dodatku) a při ní předávat druhou ikonu.

rem k oltáři) je evangeliář, kříž a ikony).

Uprostřed chrámu, na místě, kde budou stát ženich a nevěsta, má (dle ruské praxe) být připraveno rozprostřené bílé plátno (vypadá jako padlý sníh, na který ještě nikdo nevstoupil; symbolizuje neposkvrněnost jejich duší i těl a čistotu jejich úmyslů).

Dále musejí být připraveny svatební svíce (nejlépe, když je přísluhující podává na začátku zasnub knězi už zapálené; nebo je kněz zapaluje sám, a pak podává muži a ženě).

Prsteny

Bez prstenů se nemůže konat obřad zasnoubení. Pro nouzové případy mohou být v chrámu k dispozici levné prsteny, aby si je mohli oddávani zakoupit a hned použít.

Posvěcené prstýnky znamenají neroztrhnutelnost manželství.

Dnes se začasť prstýnky světí pokropením svčnou vodou (používá se modlitba uvedená na konci obřadu svatby). Podle knihy Novaja Skrižal, která je autoritativním výkladem bohoslužeb, jsou však prsteny posvěceny již tím, že spočívaly na svatém prestolu, a neměly by se ještě znovu světit.

Dříve se používaly prsteny z různých materiálů – stříbrný a zlatý: pro ženicha stříbrný pro nevěstu zlatý (více o tom v dodatku).

Zasnubování se má podle trebníku provádět tak, že prsten nevěsty se nejdříve dává na prst ženicha a prsten ženicha se nejprve dá na prst nevěsty, a po trojím vyměnění prstenů se dostane ženichův prsten na prst ženichovi a nevěstin prsten na prst nevěsty. Bývá však problém nasadit malý ženský prstýnek na prst mužské ruky (každopádně musejí mít oba ruku dlaní vzhůru a prsten jen volně seshora položit na prst, aby bylo možno je vyměňovat), a proto se v současné ruské praxi dává ženichovi hned na začátku ženichův prsten a tudíž i nevěstě její prsten, a po trojím prohození prstenů se prsteny hned vymění ještě jednou, takže se vlastně vyměňují čtyřikrát. Kněz při výměně prstenů vždy překříží ruce.

Posvátná roucha

Kdysi kněz oblékal plná bohoslužebná roucha. Dnes je zvykem brát si epitrachil a felon (případně nárukávničky, dle ruské tradice).

Začátek korunovace – vlastního sňatku (po dokončení zasnub)

Zásnuby se dnes konají bezprostředně před sňatkem. Místo pro zásnuby je chrámová předsíň. Poté kněz přivádí snoubence do chrámu.

Ženich při obřadu stojí na pravé straně chrámu (kde je na ikonostasu ikona Kristova), nevěsta na straně levé (jako je na ikonostasu ikona Bohorodice).

Před stolkem uprostřed chrámu, kde budou stát oddávani, se na zemi má rozprostřít nová čistá bílá látka (ručník, šátek či speciální tkanina k tomu účelu), na níž budou ženich s nevěstou při obřadu svatby stát obráceni tvářemi k východu (k oltáři).

Do chrámu vstupují se zažehnutými svícemi za knězem, který kráčí před nimi, za zpěvu 127. žalmu. Při zpěvu „sláva tobě, Bože,“ vstupují na látku před stolkem. 127. žalm popisuje požehnání manželství, jehož se dostává těm, kdož se Boha bojí.

Velemoudrost! Přesvatá Bohorodice, spasiž nás.

Tebe nad cherubíny ctěnější... Sláva tobě, Kriste, naděje naše...

Sláva... I nyní... Hospodi, pomiluj... (A propuštění)

Závěrečné poznámky k obřadu

Náležitosti pro konání sňatku

Snoubenci si ke svatbě připraví: prstýnky, svatební svíce (případně věnce, nebudou-li se používat koruny) a ručník, na němž budou stát (chtějí-li uplatnit tento zvyk). Dále by měli mít ikonu Spasitele a ikonu Bohorodice, které s nimi budou při obřadu sňatku, a pak je budou mít manželé doma v modlitebním koutku.

Důležité je připravit matriku oddaných a vyplněný svatební protokol, který po obřadu kněz, ženich s nevěstou a svědkové podepíší.

Na stolek jsou připraveny svatební koruny (věnce) nebo je může při obřadu přinášet z oltáře kostelník na podnosu (vhodné je i to, když jsou položeny na svatém prestolu a v příslušný čas si je sám kněz přinese, podobně jako prsteny). Uprostřed chrámu je postaven stolek (pokrytý ze všech stran) nebo analoj a na něm je při obřadu evangeliář, žehnací kříž, talířek s prsteny (které měly být před tím na svatém prestolu nebo musejí být před tím posvěceny svćenou vodou), číše s červeným vínem, ubrousek (iliton), ikona (svatební ikony; mohou být na analoji poblíž). V případě, že místo analoje se používá stolek, má na něm hořet jedna či dvě svíce. Kněz si dále připraví pruh látky (ručník), kterým svazuje ruce oddáváných (nepovinné).

V případě, že není stolek, je praktické používat dva analoje, které stojí za sebou – na jednom má kněz trebník, na druhém analoji (který je trochu dál od kněze smě-

Otec, Syn i Svatý Duch, nejsvětější, jednobytná a oživující Trojice, jediné Božství a Království, nechť požehná vám a udělí vám dlouhý život, zdárná dítka, dá vám prospívání v životě i ve víře, naplní vás hojností všeho pozemského blaha a nechť učiní vás hodnými přijetí zaslíbeného blaha života věčného; na přímluvy přesvaté Bohorodice i všech svatých.

Věřící: Amen.

Modlitba pro odložení korun (přeneseno z obřadu osmého dne – viz dodatek na str.), při které může předat muži druhou svatební ikonu:

Kněz: Hospodine, Bože náš, jenž jsi věnec roku požehnal, ty jsi položení věnců na ty, kdož se vzájemně oddávají, jako zákon sňatku ustanovil, aby přijali odměnu za svou nevinnost, a proto jako čistí spojují se sňatkem tebou uzákoněným. Ty sám skrze povolení odložit koruny (věnce) požehnej, aby se spojili druh s druhem, a jejich spojení zachovávej nerozlučným. Aby z důvodu toho díky vzdávali nejuctívanějšímu jménu tvému, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Nyní kněz přichází k nim, zdraví je. Následuje políbení novomanželů, a pak koná kněz propuštění:

Diákon: Velemoudrost.

Věřící: Tebe nad cherubíny ctěnější...

Kněz: Sláva tobě, Kriste Bože, naděje naše, sláva tobě.

Věřící: Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu, i nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj. Požehnej.

Kněz: Kristus, pravý Bůh náš, jenž svou účastí v Káni Galilejské ctihodnost manželství ukázal, na přímluvy přečisté Matky své, slavných a všechvalných apoštolů, svatých Bohem korunovaných císařů a apoštolům rovných Konstantina a Heleny, svatého velikomučedníka Prokopa i všech svatých nechť smiluje se nad námi a spasi nás jako blahý a lidumil.

Věřící: Amen.

Kněz odebere od svatebčanů svíčky (pokud tak už neučinil) a žehná:

Požehnání Hospodinovo na vás blahodátí a lidumilností⁴ jeho, vždycky, nyní i příště, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Nyní kněz pronáší kázání či závěrečné poučení novomanželům.

Kněz: Dlouhý a pokojný život, zdraví a spasení a ve všem zdar uděl, Hospodine, služebníkům svým, novomanželům (jména) a zachovej je na mnohá léta.

Věřící: Mnohá léta, mnohá léta, mnohá léta!

Pak přijímají novomanželé blahopřání ode všech přítomných.

Dodatky

Modlitba na požehnání prstenů

K Hospodinu modleme se.

Hospodi, pomiluj.

Tvůrce a budovateli pokolení lidského, dárce milosti duchovní a věčného spasení, sám, Hospodine, sešli Ducha svého svatého s nejvyšším požehnáním na prsteny tyto, aby ozbrojeny jsouce záštitou moci nebeské těm, kteří je nositi budou, posloužily k tělesnému spasení, záštitě i pomoci v tobě, Kristu Pánu našem. Amen.

(*) Její používání je sporné. Podle starého zvyku totiž není potřeba prsteny světit. Postačuje, že byly položeny na svatém prestolu, a tím se považují za posvěcené. (Novaja Skrižal)

(Kropí svěcenou vodou a praví): Požehnávají se prsteny tyto blahodátí přesvatého Ducha, pokropením touto svěcenou vodou, ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.

Modlitba při odložení věnců osmého dne

To byl dříve samostatný obřad. Tenkrát platilo, že správně by měli novomanželé po sňatku přebývat po sedm dnů v monastýru a nosit při tom svatební věnce ještě týden po svatbě, přijímat každý den svatě Tajiny, udržovat ještě zdrženlivost a duchovně se modlitbou připravovat na manželský život. Osmého dne pak při tomto obřadu odkládají svatební věnce (koruny) a začínají obvyklý manželský život.

Modlitba pro odložení korun:

Kněz: Hospodine, Bože náš, jenž jsi věnec roku požehnal, ty jsi položení věnců na ty, kdož se vzájemně oddávají, jako zákon sňatku ustanovil, aby přijali odměnu za svou nevinnost, a proto jako čistí spojují se sňatkem tebou uzákoněným. Ty sám skrze povolení odložit věnce požehnej, aby se spojili druh s druhem, a jejich spojení zachovávej nerozlučným. Aby z důvodu toho díky vzdávali nejuctívanějšímu jménu tvému, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz: Pokoj všem.

Věřící: I duchu tvému.

Kněz: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Čte modlitbu: Ve společném souhlasu služebníci tvoji, Pane, vykonavše sňatek, jaký byl v Káně Galilejské, budou uchovávat svatební znamení a slávu tobě vzdávají, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Poté následuje ukončení: